

VIITASAMMAKKOSELVITYS LOVIISAN LILLÄNGARNAN ALUEELLA 2018

Jere Salminen

7.9.2018

Raportissa esitetään tulokset keväällä 2018 Loviisan Lillängarnan kosteikolla ja läheisessä merenlahdessa tehdystä viitasammakko selvityksestä. Selvityksen avulla täydennettiin Valkon ja sen lähialueiden osayleiskaavan luontoaineistoa. Viitasammakon (*Rana arvalis*) soidin oli todettu Lillängarnan alueella vuonna 2016. Kohde inventoitiin uudelleen, jotta saataisiin aiempaa tarkempi käsitys lajin esiintymisestä alueella. Viitasammakko on EU:n luontodirektiivin liitteessä IV mainittu laji, jonka lisääntymis- ja levähdysalueiden hävittäminen tai heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan kielletty. Työn tilasi Loviisan kaupungin kaavoitus- ja arkkitehtitoimisto.

1 Selvitysalue ja havainnointipaikat

Lillängarnan kosteikossa ja sen lähimaastossa on ainakin kaksi mahdollista viitasammakon kutualuetta: Marbäcken, ja Pitkäsaarentien ja Pitkäsaarenkujan välinen suojainen merenlahti (Kuva 2). Lisäksi kaava-alueen pohjoispuolella on vanhoja kaivantoja, jotka voisivat toimia kutupaikkoina – Marbäcken muodostaa Lillängarnan kohdalla kaava-alueen pohjoisrajan. Sammakoita havainnoitiin myös tulvaniityn itäreunalla sijaitsevan ojan äärellä. Tulvaniityn lampi ei sovellu viitasammakon kutualueeksi, koska se tavallisesti kuivuu kesäisin.

Sekä Marbäckeniä että merenlahtea reunustaa tiheä ja korkea kasvillisuus, jonka näkyvimpiä lajeja ovat järviruoko (*Phragmites australis*), Lillängarnan reunalla myös leveäosmankäämi (*Typha latifolia*). Harvankylän peltoja halkova leveä valtaoja, Marbäcken virtaa enimmäkseen hitaasti kohti Loviisanlahtea. Lähellä ojan suuta virta on liian vuolas sammakoiden kutupaikaksi. Merenlahtea on ruopattu ainakin eteläpäästä. Sen itärannalla on leveä ruovikkovyöhyke.

2 Menetelmät ja inventointiajankohta

Inventointi tehtiin kuuntelemalla viitasammakoiden lajiominaista soidinääntelyä. Havainnointipaikoilla (Kuva 2) pysähdyttiin kuuntelemaan sammakoiden ääniä useaksi minuutiksi. Viitasammakon ääntely ilmaisee lajin kutualueen, joka on tyypillisesti lampi, joskus syvä oja, toisinaan suojaisa järven- tai merenranta. Soidinääntelyn perusteella voidaan arvioida karkeasti soittimella olevien sammakoiden yksilömäärä.

Selvityskohteita inventoitiin 5.5. ja 10.5. Työ aloitettiin, kun soitimen oli todettu alkaneen Loviisan Valkolammella 5.5. Inventoinnin ajoitus on tärkeää, koska soidinaika kestää vain muutaman viikon (Saarikivi 2017). Lisäksi selvityksen onnistumiseen vaikuttavat sääolosuhteet. Viitasammakot äännelevät aktiivisimmin lämpötilan ollessa vuodenaikaan nähden korkea ja tuulen ollessa kohtuullisen heikkoa (Saarikivi 2017). Tyynellä tai heikkotuulisella säällä koiraiden äänet ovat myös parhaiten kuultavissa. Kuuntelu suoritettiin iltahämärissä ja yöllä, jolloin on tavallisesti vähemmän sitä haittaavaa taustamelua.

Olosuhteet olivat sään osalta ensimmäisellä selvityskäynnillä kohtalaiset ja toisella käynnillä hyvät havainnointiin:

- 5.5. klo 22:45–23:10, n. 5°C, tyynä, selkeää
- 10.5. 22:50–00:10, n. 10°C, heikkoa tuulta, selkeää

Ensimmäisellä inventointikerralla luhtahuitin voimakas ääntely häiritsi merkittävästi viitasammakoiden kuuntelua, eikä aluetta inventoitu suunnitellussa laajuudessa. 10.5. häiritseviä ääniä ei enää esiintynyt.

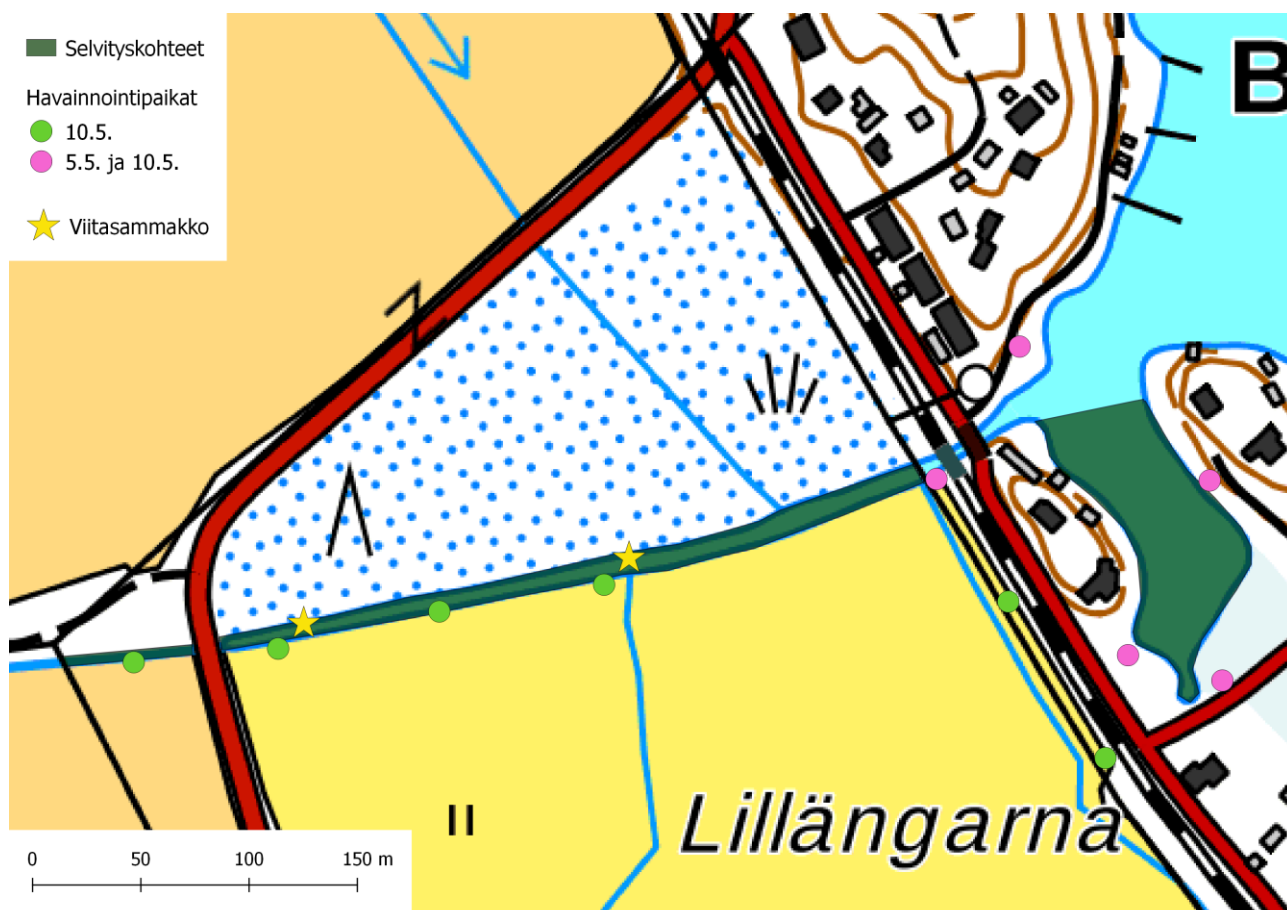

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti. Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen Taustakarttarasteri 1:80 000 6/2018. 3

3 Tulokset

Inventoinnissa kuultiin viitasammakon soidinääntelyä 10.5. kahdessa paikassa Marbäckenin varressa (Kuva 2). Paikoilla kuului vain yksittäisiä ”haukahduksia”, minkä perusteella soitimella olevia yksilöitä oli arviolta yhteensä vain kaksi. Vuonna 2016 viitasammakon ääntä kuultiin junaradan varresta, Marbäckenin ylittävän sillan läheltä (Salminen 2016). Myös tällöin ääntelyä kuului vain vähän.

Tulosten perusteella Marbäcken on viitasammakon kutualue ja sellaisena luonnonsuojelulain 49 §:n mukainen lisääntymisalue, jota ei saa hävittää eikä heikentää. Lisääntyviä yksilöitä todettiin hyvin niukasti, joten kohde on syystä tai toisesta lajin lisääntymiseen heikosti soveltuva, tai sitä ympäröivät alueet soveltuvat huonosti lajin elinkierron muihin vaiheisiin. Marbäcken on todennäköisesti myös paikallisen viitasammakpopulaation talvehtimispaikka ja siten lisäksi luonnonsuojelulain tarkoittama levähdyspaikka. Matalan kasvillisuuden vallitsevat, hevosten ja lintujen laiduntamat osuudet saattavat olla lajille liian suojatonta elinympäristöä, ja eräiltä osin niityt voivat olla ajoittain liian kuivia.

Kuva 2. Selvityskohteet, havainnointipaikat ja viitasammakkohavainnot. Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen Peruskarttarasteri 6/2018.

Kuva 3. Viitasammakon lisääntymis- ja levähdysalueen rajaus. Taustakuva: Maanmittauslaitoksen ortoilmakuva 6/2016.

Tuoreen luontodirektiivin liitteen IV lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittelyohjeen mukaan viitasammakon levähdyspaikkoihin kuuluvat talvehtimisalueiden lisäksi nuorten ja aikuisten sammakoiden päivälepopaikat (Saarikivi 2017). Lillängarnan alueella niityt, niitä reunustavat ja halkovat ojanvarret, pensaikot ja puustoiset saarekkeet muodostavat teiden ja junaradan rajaaman yhtenäisen kokonaisuuden, joka sisältääne kutualueeseen kytköksissä olevat päivälepopaikat. Lisääntymis- ja levähdysalue olisi näin ollen yksinkertaisinta rajata koko tämän alueen laajuiseksi. Toisaalta Lillängarnan alueella näyttää elävän hyvin niukka viitasammakopopulaatio, minkä perusteella suurimmalla osalla niittyalueesta lajia ei käytännössä esiinny missään elinkierron vaiheessa. Raportissa on esitetty pienen populaatiokoon perusteella suppeampi lisääntymis- ja levähdysalueen raja, jonka sisällä kasvillisuus on korkeaa sekä paikoin pensaikkoista ja puustoista. (Kuva 3). Länsirajaksi on määritelty Vanha Valkontie, jonka länsipuolella Marbäcken on kapeampi kuin itäpuolella ja ojan varressa on vähemmän lajille sopivaa suojaisaa elinympäristöä.

Lähdeviitteet

Saarikivi, J. 2017: *Viitasammakko (Rana arvalis Nilsson, 1842)*. Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), *Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt*, s. 90–96. Suomen ympäristö 1/2017.

Salminen, J. 2016: *Viitasammakkoselvitys Harmaakallion, Haravankylän, Köpbackan ja Valkon sekä niihin rajautuvan saariston osayleiskaavan alueella vuonna 2016*.